

Düenden Bugüne Fuhuş Mekânları¹

Eylem ŐEVİK

Yıldız Teknik Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Doktora Programı

sevikeylem@gmail.com ORCID: 0000-0002-7276-964X

Prof. Dr. Zeynep ENLİL

Yıldız Teknik Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Öğr. Üye.

zeynepenlil@gmail.com ORCID: 0000-0002-6328-7665

Özet

Fuhuş dünyanın en eski mesleği olarak kabul edilmektedir. Ortaya çıktığı kültür ve tarih net olmamakla birlikte çeşitli efsaneler bulunmaktadır. Her kültür ve uygarlıkta farklı anlamlara ve yansımalara sahiptir. Bu durum onun farklı mekânlarla bürünmesine neden olmaktadır. Fuhşun ortaya çıkışı savaş olgusuna bağlıdır; dolayısıyla işgal kuvvetlerinin kentlere yerleşmesi ile ilintilidir. Savaş olgusuna ekonomik nedenler de eşlik etmektedir. Fuhşun türüne göre din olgusu da fuhşu şekillendirmektedir. Fuhuş mekânı seçimindeki dinamikler arasında fuhşa yüklenen toplumsal ve kültürel anlamlar, fuhuş ve seks işçisi tipleri, ulaşılabilirlik, kent politikası ve teknoloji sayılabilir. Tüm bu etmenler fuhuş mekânlarını dönüştürüp çeşitlendirmektedir. Fuhşun geçmişten günümüze değişen mekânlarını ve bu mekân tiplerinin neler olduğunu hem kronolojik hem de ülkeler bazında tematik olarak inceleyeceğiz. Fuhuş mekânı tiplerini tasarım (planlanmış ve organik), yerleşim (kent ve kırsal), din (kutsal ve din dışı), hukuk (legal ve illegal), kentsel mekândaki konumu (merkezde ve çeperde – dağınık ya da bir arada), erişim (sanal ve gerçek – gezer ya da sabit), süreklilik (legal ve illegal) ve paravan mekânlar (gece kulübü, pavyon, konut, otel, masaj salonu, hamam ve turizm) olmak üzere sekiz ayrı başlıkta toplamak mümkündür. Bu çalışmada, fuhuş mekânı için yer seçiminde, fuhşun olduğu bölgede yoğunlaşmasında ve fuhuş olmayan bir bölgede fuhşun oluşumundaki dinamiklerin tartışılması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, fuhuş mekânları

¹ Bu metin Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama ABD Őehircilik Doktora Programı'nda hazırlanan doktora tezinden üretilmiştir.

kategorize edilecektir. Fuhuş mekânlarının sınıflandırması için, farklı ülkelerdeki fuhuş olgusu analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Fuhuş, Mekân, Genelev Mahallesi, Seks İşçisi, Genelev.

Jel Kodu: Y (çeşitli Kategoriler), Y4 (tezler), Y40 (tezler)

Places of Prostitution from Past to Present

Abstract

Prostitution is considered the oldest profession in the world. Although the culture and date of its inception is not clear, there are various myths. It has different meanings and reflections in every culture and civilization. This situation causes it to take on different places. The beginning of prostitution is thought to derive from phenomenon of war; therefore, it relates to the settlement of the occupation forces in the cities. Economic reasons accompany the phenomenon of war. According to the type of prostitution, the phenomenon of religion also shapes prostitution. Social and cultural meanings attributed to prostitution, types of prostitution and sex workers, accessibility, urban politics and technology can be counted among the dynamics in the selection of spaces of prostitution. All these factors transform and diversify the places of prostitution. We will examine the changing places of prostitution from the past to the present including what these types of places are, both chronologically and thematically on the basis of countries. It is possible to collect types of spaces of prostitution under eight different headings from design (planned and organic), settlement (urban and rural), religion (holy and non-religious), law (legal and illegal), and location in urban space (centre and periphery – scattered or combined), to access (virtual and real – mobile or fixed), continuity (legal and illegal) and front spaces (night club, pavilion, residence, hotel, massage parlor, Turkish bath and tourism). In this study, it is aimed to discuss the dynamics of choosing a place for prostitution, its concentration in the region where prostitution occurs, and the formation of prostitution in a region with activities of no prostitution. For this purpose, spaces of prostitution will be categorized. For the classification of spaces of prostitution, the phenomenon of prostitution in different countries will be analyzed.

Key Words: Prostitution, Spacial, Red Light District, Sex Worker, Brothel.

1. Giriş

Yasal olarak fuhşun yapıldığı mekânlar farklı adlarla anılmakta; genelev, kerhane, umumhane, aşağı mahalle, kırmızı fener, ev, mektep, ve benzeri isimler kullanılmaktadır (Bardakçı, 2009: 202). En bilinen isimlerinden olan kerhane, Arapça iğrenme anlamındaki kerh sözcüğü ile Farsça ev manasındaki hane sözcüğünün birleşmesiyle oluşturulmuştur (Bardakçı, 2009: 202). Tiksinilen ev anlamı taşıdığı düşünüldüğünde, fuhş mekânının ötekileştirilip dışlanan bir yer olarak tasarlandığı görülmektedir. Toplumsal ahlâk düzeninde ve kültürel değerler bağlamında fuhş mekânı kirli ve pis olarak tahayyül edilmektedir.

Genelev mahallesinden bahsedebilmek için, fuhşun kentin belirli bir yerinde yoğunlaşmış olması gerekmektedir (Aalbers ve Deinema, 2012: 129). Genelev mahallesi kentsel arazi kullanımı içerisinde değerlendirilen bir konudur (Tani, 2002: 344). İki tip genelev mahallesi bulunmaktadır (Weitzer'den aktaran Laing ve Cook, 2014: 506). Birinci tip genelev mahallesi, Zürih'te olduğu gibi sadece erotik hizmetle sınırlıdır ve kent merkezinden uzakta olurlar (Weitzer'den aktaran Laing ve Cook, 2014: 506). Arabalı genelevler de bu tipe girmektedir (Weitzer'den aktaran Laing ve Cook, 2014: 506). Arabalı genelevler belirlenen bir bölgede minibüslerin park edilip burada işletilen fuhş mekânını ifade etmektedir. İkinci tip genelev mahallesi ise, Amsterdam, Bangkok, Frankfurt ve Tokyo'da bulunan barlar, kafeler, striptiz kulüpleri, dikiz şovlar gibi diğer işletmelerle iç içe geçmiş biçimdedir (Weitzer'den aktaran Laing ve Cook, 2014: 507).

Genelev mahallelerinin kent içinde çeşitli konumlarda olabildikleri gözlemlenmektedir. Genelev mahallesi ulaşım merkezleri, limanlar, terminaller, tren ve otobüs istasyonları, otel ve pansiyon alanları, merkezi iş bölgeleri, otoyol çıkışları, sanayi bölgeleri, geçiş bölgeleri gibi kentin farklı alanlarında yer alabilmektedir (Aalbers ve Sabat, 2012: 114, 115).

Öte yandan, genelev mahallelerini planlı ve organik olmak üzere iki gruba ayırmak da mümkündür. Paris, Hamburg ve Amsterdam gibi Batı kentlerinde genelev mahallesi tren istasyonu ya da liman yakınlarında sosyo-ekonomik etkenler ile kendiliğinden oluşmuş bölgelerdir (Ashworth vd'den aktaran Staszak, 2014: 176). Buna karşılık planlanan genelev mahalleleri de mevcuttur (Staszak, 2014: 177). Tasarlanmış genelev mahallelerinin en eski ve en büyüğü Edo (Tokyo) kentinde 1652'de oluşturulmuştur (Staszak, 2014: 177). Meksika'da da planlanmış bir genelev mahallesi bulunmaktadır (Staszak, 2014: 177).

Kent içinde görünürlüğü olan fuhuş mekânlarına (Amsterdam görünürlüğün en yüksek düzeyde olduğu şehirdir) karşılık barlar, kulüpler, özel konutlar, eskort hizmetleri gibi görünmez olan ya da görünürlüğü az olan fuhuş mekânları da bulunmaktadır (Aalbers ve Sabat, 2012: 115). Bugün bu görünmez fuhuş mekânlarına interneti de ekleyebiliriz. Sanal mekân günümüz teknolojisi düşünüldüğünde ilk sırada yer almaktadır diyebiliriz. Bir başka önemli tür olan sokak fuhuşu diğer fuhuş tipleri ile yan yana var olabilmekte; hatta genelev mahallesinde görünürlüğü sağlayan sokak fuhuşudur denebilir (Hubbard, 1998a: 270). Bu anlamda seks işçisi tipleri ve fuhuş türleri fuhuş mekânlarının belirleyici dinamiklerindedir diyebiliriz. Seks işçisi tipleri, fuhuş türleri ve fuhuş mekânları arası ilişkiyi şöyle ifade edebiliriz:

“Seks işçisi kavramı, homojen bir grubu tanımlamamaktadır. Genel olarak kadın seks işçileri aklâ gelse de, genelevlerdeki kadınlar, telefon aracılığıyla çalışan kadın ve trans seks işçileri, internet üzerinden müşteri bularak cinsel hizmet sunan eskort kadın, trans ve erkekler, kadınlara ve erkeklere cinsel hizmet sunan jigololar, kulüp, bar ve pavyonlarda çalışan ve daha çok eğlence sektörü içerisinde bulunan kadın seks işçileri, masör ve masöz olarak kamufle olup masaj salonlarında hizmet de veren seks işçileri, farklı ülkelerden seks işçiliği yapmaya gelen göçmenler gibi çeşitli seks işçileri bulunmaktadır. Çalışma alanları çok çeşitli olabilen bu emekçilerin kimi kayıtlı bir şekilde genelevlerde, kimi bireysel evlerde, otel ve pansiyonlarda, kimi de sokak ve caddelerde, park ve otoyol gibi alanlarda çalışmaktadırlar. Hangi mekânlarda çalışacakları, devletin ilgili mevzuatı, alandaki uygulamaları ve toplumsal faktörlerle şekillenmektedir” (Çoker, 2017: 9).

Fuhuş türlerinin ve seks işçisi türlerinin fuhuş mekânları ile etkileşimi görülmektedir. Birbirlerine isim vermekte ve birbirlerinden türemektedirler. Sokak fuhuşu denildiğinde hem mekân hem çalışan hem de yapılan iş ifade edilmektedir. Fakat fuhuş mekânlarının ortaya çıkmasındaki tek etken bu ilişki değildir. Fuhuş mekânlarının ortaya çıkmasını ve çeşitlenmesini sağlayan birçok farklı dinamik bulunmaktadır.

2. Fuhuş Mekânlarının Ortaya Çıkışı, Yaygınlaşması ve Yoğunlaşması

Fuhuş dünyanın en eski mesleği olarak ifade edilmektedir. Fakat bu mesleğin nasıl ortaya çıktığına dair net bir bilgi bulunmamaktadır. Buna karşılık fuhuşun ortaya çıkışı ve yaygınlaşıp yoğunlaşmasına dair din, savaş ve ekonomi ile ilintili farklı iddialar bulunmaktadır. Dünya tarihinde fuhuşun ortaya çıkışı günümüzden 11.000 yıl öncesine dayandığı iddia edilmektedir (Whelehan'dan aktaran Açıkalın, 2013: 246). Ataerki sistemin kadınlık ve erkeklik tanımlaması, çocuğun soyunun belli olması, miras meselesi ve kadın cinselliğinin kontrol altına alınması gibi etkenler Whelehan'a göre fuhuşun ortaya çıkış nedenleri arasındadır (Açıkalın, 2013: 246).

Buna karşılık başka bir kaynakta fuhşun ortaya çıkışına dair farklı bir tarihleme bulunmaktadır. Buna göre, kutsal fuhştan bahsedilen ilk yazılı belgelere M.Ö. 2300 yılında Mezopotamya'da rastlanmıştır (Tümer, 1996: 209). Kutsal fuhşa çok tanrılı dinlerde rastlanmaktadır ve bunun dışında bir de meslek olan ücretli fuhş bulunmaktadır (Tümer, 1996: 209). Kutsal fuhş anaerkil dönemde yer ve göğün birleşiminin bir temsili olarak seçilmiş kadınların erkekler ile birlikte olmasıdır; aynı zamanda bereket tanrılarına adanan tapınaklarda da görevli olan kadınlar bu geleneği sürdürmüşlerdir (Tümer, 1996: 209). Asya kıtasında kutsal fuhş yaygın şekilde görülmüştür. Hammurabi Kanunları'nda kutsal ve ücretli fuhş birbirinden ayrılmıştır (Tümer, 1996: 209). Semavi dinler kutsal fuhşu putperestlikle eş tuttukları için yasaklamışlardır (Tümer, 1996: 210). Ücretli fuhş ise, en büyük günahlar arasında sayılmış toplumu koruyabilmek adına bununla mücadele edilmiştir (Bozkurt, 1996: 212).

Ticari fuhşun tarihi bu kadar eskiye dayanmasına rağmen ilk genelevin açılışı daha geç bir tarihe denk gelmektedir. İlk genelevin açılışı ise, M.Ö. 504 yılına Atina kent-devletine uzanır (Wells, 1997: 11). Solon'un kararı ile devletten izin belgesi alarak ve devlete vergi ödemek şartı ile açılan ilk genelevlerde köleler ve savaş mahkumları çalıştırılmıştır (Wells, 1997: 11). Buradan elde edilen gelirler ise Yunan ordusuna aktarılmıştır (Wells, 1997: 11). Atina kent-devletinin genelevleri limanda ve kumar oynanan bölgelerde kurulmuştur (Wells, 1997: 12). Genelev mahallesi kentte fuhşun yoğunlaştığı bölgelerde bulunduğundan aslında Atina kent-devletinin liman ve kumar oynanan bölgelerde oluşturduğu fuhş mekânlarına genelev mahallesinin ilk örnekleri diyebiliriz.

Tarihi bu kadar eskilere dayanmasına rağmen Osmanlı'da fuhş 16. yüzyılda karşımıza çıkmaktadır; 16. yüzyıl öncesine dair belge bulunmamaktadır (Bardakçı, 2009: 205, 206). Osmanlı'da kutsal fuhş görülmez; din dışı fuhş hem illegal hem de legal formları ile görülmektedir. 16. ve 19. Yüzyıllar arası Osmanlı'da fuhş yaygın olmakla beraber genelevler görülmediğinden yasal değildir; gizli fuhş olarak adlandırılmaktadır (Koçu, 1971c: 5855). Osmanlı'da fuhş 19. yüzyıldan itibaren yasallaşır. Bu nedenle, Osmanlı'da 16. yüzyıl ile 19. yüzyıl arasında fuhş mekânları hem dağınık hem de paravan mekânlar ardına gizlenmiştir. Bu yüzden bu dönemde genelev mahallesi görülmemektedir. 16. Yüzyıla dair önemli bilgilerden biri de gizli fuhşun yapıldığı bir batakhânenin işletilmiş olmasıdır (Koçu, 1971c: 5855). Fuhş mekânları olarak bu dönemlerde çamaşırhaneler, kaymakçı dükkânları ve esir pazarları kullanılmıştır (Bardakçı, 2009: 207; Koçu, 1961: 2406; 1971a: 3697; 1971b: 5459). Osmanlı İmparatorluğu'nda fuhş mekânı olarak kullanılan yerler arasında bekâr odaları (Koçu, 1961:

2408; 1971c: 5855), İstanbul surları harabelerinin içindeki inler ve kovuklar, camii ve mescid avlularındaki ayak yolları, yakın geçmişteki yangın yerlerinde bulunan harabeler, sahiplerinin para karşılığında kullanımına izin verdiği bostan ve çiçek bahçeleri, kayıklar ve sandallar, yük vagonları, duvarsız ve bekçisiz mezarlıklar sayılabilir (Koçu, 1971c: 5855, 5856). Bunlara ek olarak buluşma yerleri denilen mekânlar da bulunmaktadır. Fakat bu buluşma yerleri masum aşk için olanlar ve fuhuş için olanlar diye ikiye ayrılmaktadır (Koçu, 1963: 3129).

Fuhuş mekânları her dönem, tüm uygarlıklarda ve bütün kentlerde oldukları şekliyle ve oldukları yerde bırakılmaz; kentin farklı bölgelerine itilirlerdi. 15. ve 16. Yüzyıllarda bu durumun örneklerini Roma ve Prag'da görmekteyiz. 15. Yüzyıldan itibaren fahişeler² Roma'nın kamusal alanında görünür hale gelmişlerdir (Cohen, 1998: 392). Sokak tiyatroları da fahişelerin kendilerini teşhir etmek için kullandıkları önemli bir araç olmuştur (Cohen, 1998: 392). 1566-1605 Yılları arasında kentte fahişelerin varlığı denetlenmek istenmiştir (Cohen, 1998: 400). Bu açıdan özellikle Papaların en çok başvurduğu yol sürgün olmuştur (Cohen, 1998: 400). Bu dönemde fahişeleri kontrol edebilmek önemli idi; çünkü Roma'da yasal genelevler yoktu ve her bir fahişe bağımsız olarak kendi pansiyonunda çalışıyordu (Cohen, 1998: 401). Genelev mahallesinin varlığı bilinse de 16. yüzyıl için Başkent Roma'da böyle bir bölgenin olduğuna dair kanıt yoktur; aksine nüfus sayımları fahişelerin şehrin her bölgesine dağıldığını göstermektedir (Cohen, 1998: 401). 16. Yüzyılda Papalar tarafından uygulanan sürgün ve dışlama politikaları amacına ulaşmamıştır (Cohen, 1998: 408). 16. Yüzyıl sonunda II. Rudolf'un Kraliyet Konutu'nun Viyana'dan Prag'a taşınmasının ardından Prag önemli bir fuhuş merkezi haline gelmiştir (Prokopovych, 2017: 185). Fuhuş mekânları da çoğunlukla kale civarında bulunmaktadır (Prokopovych, 2017: 185).

Fuhuş ile baş etmek için fahişeleri kentten sürmek ve genelev mahallelerini kent çeperine itmek çok da işe yaramamıştır. Buna karşılık daha sonraki zamanlarda genelevlerin kent içinde yerlerinin değiştirilerek de fuhuşun azaltılabileceği görüşü ileri sürülmüştür. 19. Yüzyılda Hong Kong'ta ruhsatsız genelevleri azaltmak için, ruhsatlı olanlar kentin merkezinde ve ulaşılabilir olmalı fikri ortaya atılmıştır (Howell, 2004a: 244). Hem Çinli hem de yabancıların oluşturduğu genelevler hem

---

² Seks işçiliği kavramı yeni, hukuki ve akademik bir kavramdır. Dönemlere ve yazarların kullanımına uygun olması için yer yer fuhuş sektörü emekçileri "fahişe" kavramı ile ifade edilmiştir. Bu tavır seks işçiliği yapan emekçileri karalama niyeti taşımamakta; aksine dönemlere uygun ifadeleri kullanma niyeti gütmektedir.

birbirlerinden ayrılmış hem de kendi içlerinde kalitesine göre birinci, orta ve alt olmak üzere ayrılmıştır (Howell, 2004a: 244).

Bu sert uygulamalara karşın fuhşa bakışta ılımlı yaklaşımlar da vardır. Fakat yine de fuhuş belirli bölgelerle sınırlandırılmıştır. 1820’de Mahmudiyya Kanalı’nın inşası Mısır’a yüzyıl sonunda büyük bir zenginlik ve nüfus artışı olarak yansımıştır (Takla, 2017: 7). Bu zenginlik ortamında fuhşun doğuşu hoşgörü ile karşılanmış fakat coğrafi bir sınırlandırma getirilerek genelev mahallesi oluşturulmuştur; ancak bu bölgelerin dışında faaliyet gösterenler de olmuştur (Takla, 2017: 7).

Genelev mahallesinin belirli bölgelere itilmesi toplumun farklı kesimleri arasına sınırlar çizerek uçurumlar oluşturmuştur. Bu uygulamanın ötekileştirilmiş grupları hedef göstermek için kullanılan bir araç görevi gördüğü ileri sürülebilir. Örneğin, 1900 yılına doğru Amerika’nın birçok şehrinde genelev mahallesi oluşmuştur (Shumsky, 1986: 665). Genelev mahallesi belli bir grup insanı soyutlamak adına tasarlanmış ekonomik ve sosyal bir gettodur (Shumsky, 1986: 666). Çin Mahallesi de genelev mahallesinin bir parçası olarak değerlendirilenler olmuştur; çünkü bu durumun bir tür kontrol mekanizması olarak kullanıldığı düşünülmektedir (Shumsky, 1986: 666). Örneğin, 19. yüzyıl sonunda Kanada’nın kasabalarındaki genelev sayısı kilise sayısından fazladır; hatta Victoria kentinin Çin Mahallesi’nde 1870’lerde en az dokuz genelev bulunmaktadır (Hallgrimsdottir vd, 2008: 123). Avrupa’da orta çağ boyunca genelev mahallesi surların dışında yer almıştır; fakat Amerikan kentlerinde şehrin merkezinde yer almıştır (Shumsky, 1986: 667). Polisin tavırları ve halk sağlığı endişeleri bu mahallelerin yaratılmasında etkilidir ama bu açıklama tek başına yetersizdir (Shumsky, 1986: 669). Polis ve doktorların yanı sıra belediyeler de fahişelerin ayrı bölgelerde olması gerekliliğini savunmuşlardır (Shumsky, 1986: 669). Bu bölgelerin nerede yer alacağı tartışması, kabul edilen ve edilmeyen davranışlara bir sınır çizerek saygın olan ve olmayan mahallelerin birbirinden ayırması gerektiği biçiminde son bulmuş; fakat Amerikan kentlerinde genelev mahallesi fakir ve marjinal mahallelerde yer bulmuştur kendine (Shumsky, 1986: 672). Tecrit edilen bölgelerin kentte kadınların ahlâkını korumaya yönelik olarak oluşturulduğu iddia edilmektedir (Shumsky, 1986: 673). Oysa ki buna karşılık, Amerikan orta ve üst sınıf ailesinin işlevselliği için bu statülerdeki kadınlara biçilen ahlaki görevlerin dayatılmasının esas olduğu iddia edilebilir. 1920’lerde genelev mahallesinin daraltılması Amerika’da fuhşu daha az görünür hâle getirmiş; fakat yok etmemiştir (Hennigan, 2004: 196). Böylece fuhuş mekânları dönüşmüş; genelevler yerini otellere ve konutlara bırakmış; fuhuş kente dağılarak daha yaygın hale gelmiştir (Hennigan, 2004: 196).

Toplumda zaten dışlanan ve bu nedenle istihdam sorunu yaşayan kesimlerin örneğin eşcinsellerin ve göçmenlerin ikinci bir kez daha dışlanarak genelev mahallesi bölgelerine ve fuhşa itilmeleri de söz konusudur. Berlin’de erkek barları 1930’lara kadar uzanmaktadır; bu barlar Berlin’in yerleşik eşcinsel bölgelerinde bulunur; genelev mahallesinin bir parçası olan barların etraflarında erkek striptiz kulüpleri, gey sineması ve seks malzemeleri satan dükkânlar bulunmaktadır (Ellison ve Weitzer, 2017: 1394). Romen ve Bulgar göçmen erkeklerin istihdam edilemedikleri için kendilerini fuhşun içinde buldukları alanlardır (Ellison ve Weitzer, 2017: 1396).

Genelev mahallesi kapatıldığında fuhuş civara yayılırken mekânsal anlamda çeşitlenmektedir. Fuhşu kente dağıtan ve dönüştüren şey sadece genelev bölgelerinin kapatılması değil, aynı zamanda toplumun ve polisin baskısıdır diyebiliriz. Örneğin, 1900’lerin başında fuhuş Perth şehir merkezinin her yerinde ve özellikle demiryolu hattı bölgesine yakın civarlarda görülmüştür (McKewon, 2003: 301). Genelevler 50’li yıllarda endüstriyel bölge faaliyetleri ile çevrelenmiştir (McKewon, 2003: 303). 1958’de genelevlerin kapatılması ve “sıfır tolerans politikası” fuhuş mekânlarının komşu bölgelere dağılmasına neden olmuştur (McKewon, 2003: 304). 70’li yıllarda banliyölerde fuhuş masaj salonlarında ve eskort ajanslarında varlığını sürdürmüştür (McKewon, 2003: 304). 1987’de düzenlenen bir turizm etkinliği sonucu fuhuşta artış görülmüştür (McKewon, 2003: 305). Perth’te polisin politikasındaki değişiklikler fuhşu mekânsal anlamda dönüştürmektedir (McKewon, 2003: 297). Polisin politikasını ve buna bağlı olarak fuhuş mekânlarının dağılımını etkileyen faktörler arasında sosyal damgalama, kentsel rekabet ve sermaye grupları ile politik baskılar yer almaktadır (McKewon, 2003: 297). Bu durumun benzer bir örneği de Londra’da görülmektedir.

Londra’nın Soho semtinde 1970’lerin sonuna doğru hoşgörü bölgesi anlayışı sonucu birçok seks dükkânı, seks sineması, dikiz şov, seks kulübü ve masaj salonu görülmektedir (Hubbard, 2004: 1693). 1990’larda turistlere yönelik bir seks merkezi olarak Soho devamlılığını sürdürmüştür; fakat, 1982 ve 1986’da seks dükkânlarının ve seks sinemalarının lisansları reddedilmiş ve bir tür temizliğe girişilmesi sıfır tolerans politikasını gündeme getirmiştir (Hubbard, 2004: 1693). Bu anlamda, hukuk-siyaset-polis üçgeninin fuhuş mekânlarında dönüşüme etki eden önemli faktörlerden olduğu söylenebilir. Bu faktörler fuhuş mekânlarını dönüştürmenin yanı sıra onu kontrol etmenin araçlarını da sağlamaktadır.

Genelevler 19. yüzyıldan 20. yüzyıl ortasına Cebelitarık'ta fuhuş ekonomisinin yoğunlaştığı mekânlardır ve kentsel mekânda da belli bir yoğunlaşma hareketleri mevcuttur (Howell, 2004b: 455). Genelevlerde fuhuş kontrol edilebilir olduğundan polisler gizli fuhuşu engellemek ve fuhuşu evcilleştirmek için baskı yapmaktadırlar (Howell, 2004b: 456). Sağlık ve polis kontrolleri için fuhuş mekânının kentte belli bir bölgede belli bir isimle sabitlenmesinin önem arz etmekte olduğu söylenebilir.

Fuhuş mekânlarının siyasi ve hukuki kanallar nedeniyle dönüşümleri konusunda önemli örneklerden biri de Amsterdam'dır. Amsterdam'da ilk yasal genelevler yaklaşık 600 yıl önce görülmeye başlamıştır (Brants, 1998: 621). Amsterdam'ın genelev mahallesi 1960'ların sonuna kadar kentin en güvenilir kısmını oluşturmaktadır (Brants, 1998: 626). Bu güvenli bölge, 70'li ve 80'li yıllarda denetim eksikliğinin de etkisi ile sorunlu bir bölge haline gelmiş; seks işçileri kentin farklı bölgelerine dağılmış ve geleneksel pencere fuhşunun yanında porno tiyatroları, sinemaları ve dükkânları gibi fuhuş mekânları ortaya çıkmıştır (Brants, 1998: 627). Genelev mahallesinin seks işçileri şehrin başka bölgelerinde, görece daha elit olan eskort ajanslarında ve seks kulüplerinde çalışmak için, gitmişlerdir (Brants, 1998: 627). Bu bölgede sadece Üçüncü Dünya, Batı Hint Adaları ve 1989 sonrası Doğu Bloğu ülkelerinden gelen göçmenler kalmış; uyuşturucu, zührevi hastalıklar ve güvenlik sorunları meydana gelmiştir (Brants, 1998: 627). Bu tarz sorunları halledebilmek için eski rıhtım yakınlarında bir tür arabalı genelev bölgesi oluşturulmuştur (Brants, 1998: 631). 1970 sonrası Amsterdam fuhuş mekânları hukuk ve dünyadaki siyasi olaylardan etkilenecek dönüşmüştür diyebiliriz. Amsterdam'da yasal fuhuş mekânlarının dört farklı biçimi bulunmaktadır; bunlar, vitrin fuhuşu, özel kulüpler, özel evler – barsız seks kulüpleri ve eskort ajanslarıdır (Museum of Prostitution, 2023). Bilinen vitrin fuhuşu için ilk barlar ise, II. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkmıştır (Boels ve Verhage, 2016: 46).

Savaşlar fuhuş türlerini de mekânlarını da şekillendirmektedir. Örneğin, Vietnam Savaşı döneminde Tayland'da kurulan ABD askeri üsleri nedeniyle binlerce asker burada bulunmaktaydı (Bamber vd, 1993: 151). Bu durum yasadışı fuhşun artmasının en önemli nedenidir (Bamber vd, 1993: 151). Batılı erkekler tarafından bir seks cenneti olarak görülen Tayland'ın uluslararası seks cenneti ünü de Vietnam Savaşı döneminde inşa edilmiştir (Bamber vd, 1993: 151, 152). Böylece Tayland kendisini önemli bir turizm merkezi olarak tanıtmıştır (Bamber vd, 1993: 152). 1976 yılında Amerikan askerleri çekilmeye başladı; fakat, seks turizmi büyümeye ve fuhuş da artmaya devam etti (Bamber vd, 1993: 152).

Tayland'da yaşanan durumun bir benzeri de Filipinler'de görülmektedir. Filipinler'de küçük bir balıkçı topluluğundan oluşan yerleşim yeri Olongapo'da, ABD Deniz Üssü öncesinde ticari fuhuş gelir kaynağı olarak görülmemiştir (Moselina, 1979: 181). 19. Yüzyıl sonu İspanyol egemenliği ile deniz üssü olmasına karar verilmesi, Küba sorunu, İspanyol-Amerikan Savaşı, II. Dünya Savaşı, Kore Savaşı ve Vietnam Savaşı bu bölgeyi deniz üssü olarak derinden etkilemiştir (Moselina, 1979: 182). ABD filosu için eğlenme ve dinlenme mekânı haline gelmiştir (Moselina, 1979: 182). 1970'lerin ortasına gelindiğinde şehirde 8000 fahişe olduğu düşünülmektedir (Moselina, 1979: 183).

Bir diğer önemli fuhuş mekânı arabalı genelevdir. Bonn'da 2011'de sokak fuhuşu için arabalı bir alan kurulur (Grohs, 2020: 164). Bu bölgeyi kullanan seks işçilerinden günlük 6 euroluk bir seks vergisi alınır (Grohs, 2020: 164). Sokak fuhuşuna karşılık, ev-eksenli fuhuş kentlerde son yıllarda önemli oranda artış gösteren bir fuhuş tipidir (Hubbard ve Prior, 2012: 155). Özellikle salgın döneminde kapatılan genelevler nedeni ile konutta ve internet üzerinden işleyen bir fuhuş pazarı söz konusudur.

İnternet üzerinden şekillenen sanal fuhuşa ek olarak, fuhuşun seks robotlarına yönelmesi; fuhuş mekânlarının da seks robotlarından oluşan parklara dönüşme olasılığı da yüksektir. 2010 yılında ilk seks robotu üretilmiştir (Yeoman ve Mars, 2012: 366). Yeoman ve Mars seks robotlarının genelev mahallesinde kullanıma sürülmesinin olası sonuçları üzerinde durmaktadırlar. Özellikle de seks turizmi merkezi olan Amsterdam'ın genelev mahallesi için öngörülerde bulunmuşlardır. 2050 yılı için Amsterdam'daki genelev mahallesinin seks bebekleri ve robotları ile anılıyor olacağı ileri sürülmektedir (Yeoman ve Mars, 2012: 365). Bu uygulamanın sonucu olarak, bulaşıcı zührevi hastalıkların, Doğu Avrupa'dan insan kaçakçılığının ve zorla köleleştirmenin engellenmiş olacağı düşünülmekte; Kent Konseyi'nin seks işçiliğine dair her şeyi çok daha kolay denetleyebilecek hale geleceği öngörülmektedir (Yeoman ve Mars, 2012: 365).

Fuhuş mekânlarından söz ederken erkek ve hayvan genelevlerinden de bahsetmek gerekiyor. Avrupa'nın ilk yasal erkek genelevi İsviçre'de Angels adı ile şehir dışındaki Leibstad'ta açılmıştır (NTV, 2023). Hayvan genelevleri, hayvan pornosu ve zoofili söz konusu olduğunda Danimarka, Norveç, İsveç ve Almanya adları geçen ülkelerdir (T24, 2023). Refah seviyesi yüksek ülkelerde bu durumun görülmesi ilgi çekicidir.

3. Fuhuş Mekânının İşlevleri

Fuhuş mekânları belirli ve bilinen bir yerde toplandığı zaman fuhuşun denetim ve kontrolü kolaylaşır; ayrıca fuhuş sektöründe çalışanlar ve çalışmayanlar birbirinden ayrılmaktadır. Bu durum sadece genelev mahallesi için değil; kent içinde seks işçilerinin yoğun olarak gittikleri herhangi bir mekân için de geçerlidir. Örneğin, günümüzde Kahire’de fahişelerin yoğun olarak gittiği bir kahve dükkânı bulunmaktadır (Koning, 2009: 543). Erkekler kendi eşlerini ve nişanlılarını “fahişe” damgası yememeleri için bu tip mekânlardan uzak tutmaktadırlar (Koning, 2009: 543).

Fahişeler üst ve orta sınıfın yerleşim yerlerine girememelerine karşılık, kültürel ve politik sermayesi düşük olan işçi sınıfı ve alt sınıfın yerleşimlerine kolayca girebilmektedirler; oysaki her sınıfın mensupları fuhuşun kendi bölgelerinde yer almasına şiddetle karşı çıkmaktadır (Aalbers ve Sabat, 2012: 115). Genelev mahallesi seks hizmeti satılan mekânları sınırlamak ile kalmaz; buna ilaveten hem kadının cinselliğini kontrol eder hem de fahişeler ile saygın kadınlar arasında da bir ayırım yapmaktadır (Aalbers ve Sabat, 2012: 116). Bu şekilde toplumda fahişe olan ve olmayan kadınlar arasına örülen duvar başka bir mekân oluşturmaktadır. Bu ayırım 19. yüzyıldan beri uygulanmaktadır. Engels’in (2007: 57) bize aktardığı Londra’nın kenar mahallelerinde sanayi devrimi sonrası “yoksulun da yoksulu, en düşük ücret alan işçiler hırsızlarla ve fahişeliğin mağdurlarıyla, ayırım gözetmeksizin karmakarışık yaşarlar” ve “çoğunlukla İrlanda kökenlidirler” ifadesi ile de pekişmektedir.

Seks işçileri kentin suç, ahlaksızlık ve hastalıklar ile bağdaştırılan bölgelerine yerleştirilir ve toplumun gözünde fuhuş mekânlarının anlamı bu biçimde inşa edilir (Hubbard, 1998b: 71). Aslında böylece saygın kadın ve fahişe ayırımına yarayan bir mekânsal ayrıştırma ile fuhuş mekânının işlevi belirlenmiş olur. Kentin belirli bir bölgesinde bulunan fuhuş mekânları kentin güvenlik sınırlarını ifade ediyor diyebiliriz. Fakat, fuhuş kentin her yerine dağıldığı zaman daha az görünür olmasına karşılık denetim dışına da çıkmaktadır.

4. Sonuç

Kentlerde fuhuş mekânlarının oluşumunu ve dönüşümünü etkileyen farklı dinamikler olduğu görülmektedir. Fuhuş mekânlarının ortaya çıkışı savaş olgusu ile dolayısıyla ekonomik sebepler

Dünden Bugüne Fuhuş Mekânları

ile ilintilidir. İşgal kuvvetlerinin karakteri, yerleştiği kentlerin eğlence ve dinlenme anlayış ve alışkanlıklarını değiştirmektedir. Din dışı fuhşun savaş ve ekonomi ile olan bağıntısına karşılık, kutsal fuhşun din ve ekonomi ile ilişkilidir. Fakat hem dini hem de din dışı olan fuhşun devlet ve tapınaklar için gelir kaynağı konumundadır.

Fuhşun mekânları seks işçileri ile saygın olan insanları birbirinden ayıran kent içindeki ayrıştırılmış alanlar olarak bir tür sınır görevi üstlenmektedir. Bu sınır zaman zaman görünür zaman zaman da görünmez olmaktadır. Fuhşun görünürlüğünün dönüşümü onu etkileyen dinamikler ile ilgilidir. Bu dinamikler arasında fuhşa yüklenen toplumsal ve kültürel anlamlar, fuhşun ve seks işçisi türleri, ulaşılabilirlik, kent politikası ve teknoloji sayılabilir.

Dini fuhşun mekânı tapınaktır. Din dışı fuhşun illegal ise, herhangi bir mekân kullanılabilir. Bunlar genelde paravan mekânlardır. Din dışı legal fuhşun mekânı ise genelevlerdir. Genelevler fuhşun kentte görünür hale getiren mekânlardır. Fuhşun ve genelevlerin yasaklanması merdiven altı fuhşun türlerini üretir ve fuhşun görünmez kılar. Bu şekilde masaj salonları gibi çeşitli paravan mekânlar türer. Genelevler fuhşun kentte belirli bir bölgede toplanmasını sağlar. Fakat illegal din dışı fuhşun kente dağılır ve görünmez olur. Günümüzde fuhşun mekânlarının görünmezliğini tetikleyen en önemli etmen teknoloji dinamiğidir.

Sonuç olarak, fuhşun mekânı için yer seçiminde, fuhşun olduğu bölgede yoğunlaşmasında ve fuhşun olmayan bir bölgede fuhşun oluşumundaki dinamiklerin din, ekonomi, savaş, fuhşa yüklenen toplumsal ve kültürel anlam, fuhşun ve seks işçisi tipleri, fuhşun politikaları ve teknoloji olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda, fuhşun mekânı tiplerini tasarım (planlanmış ve organik), yerleşim yeri (kent ve kırsal), din (kutsal ve din dışı), hukuk (legal ve illegal), kentsel mekândaki konumu (merkezde ve çeperde – dağınık ya da bir arada), erişim (sanal ve gerçek – gezer ya da sabit), süreklilik (legal ve illegal) ve paravan mekânlar (gece kulübü, pavyon, konut, otel, masaj salonu, hamam ve turizm) olmak üzere sekiz ayrı tipoloji çerçevesinde kategorize etmek mümkündür.

Kaynakça

Aalbers, M. B., Deinema, M. (2012). "Placing Prostitution". *City*. 16(1-2), 129-145.

Aalbers, M. B., Sabat, M. (2012). "Re-making a Landscape of Prostitution: the Amsterdam Red Light District". *City*. 16(1-2), 112-128.

Açıklan, N. (2013). “Fuhuş Pazarında Sermaye Olmak: Mersin Örneği”. *Çalışma ve Toplum*. 2013(3), 243-282.

Bamber, S. D., Hewison, K. J., Underwood, P. J. (1993). “A History of Sexually Transmitted Diseases in Thailand: Policy and Politics”. *Genitourin Med*. 69, 148-157.

Bardakçı, M. (2009). *Osmanlı'da Seks: Sarayda Gece Dersleri*. Kutup Yıldızı Kitaplığı: İstanbul.

Boels, D., Verhage, A. (2016). “Prostitution in the Neighbourhood: Impact on Residents and Implications for Municipal Regulation. International Journal of Law”. *Crime and Justice*. 46, 43-56.

Bozkurt, N. (1996). “Fuhuş: İslâm Dönemi”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 13, 211-214.

Brants, C. (1998). “The Fine Art of Regulated Tolerance: Prostitution in Amsterdam”. *Journal of Law and Society*. 25(4), 621–35.

Cohen, E. S. (1998). “Prostitutes in the Cityscape of Late-Sixteenth-Century Rome”. *Renaissance Studies*. 12(3), 392-409.

Çoker, S. (2017). “Dünyada ve Türkiye’de Seks İşçilerinin Sağlığı”. *Türk Tabipleri Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*. 8-20.

Ellison, G., Weitzer, R. (2017). “Young Men Doing Business: Male Bar Prostitution in Berlin and Prague”. *Sexualities*. 21(8), 1389–1408.

Engels, F. (2007). *İngiltere’de Emekçi Sınıfın Durumu*. Eriş Yayınları: Ankara.

Grohs, S. (2020). “Contested Boundaries: The Moralization and Politicization of Prostitution in German Cities”. *European Urban and Regional Studies*. 27(2), 156–170.

Hallgrimsdottir, H. K., Phillips, R., Benoit, C., Walby, K. (2008). “Sporting Girls, Streetwalkers, and Inmates of Houses of Ill Repute: Media Narratives and the Historical Mutability of Prostitution Stigmas”. *Sociological Perspectives*. 51(1), 119-138.

Hennigan, P. C. (2004). “Property War: Prostitution, Red-Light Districts, and the Transformation of Public Nuisance Law in the Progressive Era”. *Yale Journal of Law & the Humanities*. 16(1), 123-198.

- Howell, P. (2004a). "Race, Space and the Regulation of Prostitution in Colonial Hong Kong". *Urban History*. 31(2), 229-248.
- Howell, P. (2004b). "Sexuality, Sovereignty and Space: Law, Government and the Geography of Prostitution in Colonial Gibraltar". *Social History*. 29(4), 444-464.
- Hubbard, P. (1998a). "Community Action and the Displacement of Street Prostitution: Evidence from British Cities". *Geoforum*. 29(3), 269-286.
- Hubbard, P. (1998b). "Sexuality, Immorality and the City: Red-light Districts and the Marginalisation of Female Street Prostitutes". *Gender, Place and Culture: A Journal of Feminist Geography*. 5(1), 55-76.
- Hubbard, P. (2004). "Cleansing the Metropolis: Sex Work and the Politics of Zero Tolerance". *Urban Studies*. 41(9), 1687-1702.
- Hubbard, P., Prior, J. (2012). "Out of Sight, Out of Mind? Prostitution Policy and the Health, Well-Being and Safety of Home-Based Sex Workers". *Critical Social Policy*. 33(1), 140-159.
- Koçu, R. E. (1961). "Bekâr Hanları, Bekâr Odaları". *İstanbul Ansiklopedisi*. 5, 2406-2408.
- Koçu, R. E. (1963). "Buluşma Yerleri". *İstanbul Ansiklopedisi*. 6, 3129.
- Koçu, R. E. (1971a). "Çamaşırcı". *İstanbul Ansiklopedisi*. 7, 3696-3698.
- Koçu, R. E. (1971b). "Eyyupsultan Kaymağı, Kaymakçı Dükkânları". *İstanbul Ansiklopedisi*. 10, 5459.
- Koçu, R. E. (1971c). "Fuhuş". *İstanbul Ansiklopedisi*. 11(161), 5855-5864.
- Koning, A. (2009). "Gender, Public Space and Social Segregation in Cairo: Of Taxi Drivers, Prostitutes and Professional Women". *Antipode*. 41(3), 533-556.
- Laing, M., Cook, I. R. (2014). "Governing Sex Work in the City". *Geography Compass*. 8(8), 505-515.
- Mckewon, E. (2003). "The Historical Geography of Prostitution in Perth, Western Australia". *Australian Geographer*. 34(3), 297-310.

Moselina, L. M. (1979). "Olongapo's Rest and Recreation Industry: A Sociological Analysis of Institutionalized Prostitution — With Implications for a Grassroots Oriented Sociology". *Philippine Sociological Review*. 27(3), 181-193.

Museum Of Prostitution (2023). *Amsterdam'ın Politikası*. [Amsterdam'ın politikası | Kırmızı Işık Sırları \(redlightsecrets.com\)](#). Erişim tarihi: 28.05.2023.

NTV (2023). *İsviçre'nin İlk Erkek Genelevi Açıldı*. [İsviçre'nin ilk erkek genelevi açıldı \(ntv.com.tr\)](#). Erişim tarihi: 28.05.2023.

Prokopovych, M. (2017). "Prostitution in Prague in the Nineteenth and the Early Twentieth Century". *Trafficking in Women 1924-1926 The Paul Kinsie Reports for the League of Nations*. II, 185-190.

Shumsky, N. L. (1986). "Tacit Acceptance: Respectable Americans and Segregated Prostitution, 1870-1910". *Journal of Social History*. 19(4), 665-679.

Staszak, J.-F. (2014). "Planning Prostitution in Colonial Morocco: Bousbir, the Quartier Réservé of Casablanca". P. Maginn & C. Steinmetz (Edit.). *(Sub)Urban Sexscapes: Geographies and Regulation of the 'Sex Industry'*. Routledge: Londra. 175-196.

Takla, N. (2017). "Prostitution in Alexandria, Egypt. Trafficking in Women 1924-1926". *The Paul Kinsie Reports for the League of Nations*. II, 7-12.

Tani, S. (2002). "Whose Place is this Space? Life in the Street Prostitution Area of Helsinki, Finland". *International Journal of Urban and Regional Research*. 26(2), 343–359.

Tümer, G. (1996). "Fuhuş: İslâm Öncesi Dönem". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 13, 209-211.

T24 (2023). *Hayvan Genelevleri*. [Hayvan genelevleri \(t24.com.tr\)](#). Erişim tarihi: 28.05.2023.

Wells, J. (1997). *Kadın Gözüyle Batı Avrupa'da Fahişeliğin Tarihi*. Pencere Yayınları: İstanbul.

Yeoman, I., Mars, M. (2012). "Robots, Men and Sex Tourism". *Futures*. 44, 365-371.